

Костел та цвинтар міліцейський склад

Серед об'єктів старовини Рівного, до знищення яких доклала рук радянська влада, – костел Святого Юзефа та прилеглий до нього цвинтар. На їхньому місці тепер дитячий садочок та житлові будинки. Однак і досі, хоча минуло вже понад півстоліття, після зливових дощів у цій місцині знаходять людські кістки.

Святого Юзефа з прилеглим до неї католицьким цвинтарем. Збудував її власник міста князь Любомирський на власні кошти. Цю капличку часто відвідували учні Рівненської гімназії (реального училища), оскільки були розквартировані саме на тодішній Томарівській вулиці. Згадував цю капличку і письменник **Володимир КОРОЛЕНКО** у автобіографічній книзі

Рівне споконвіку було колискою багатьох релігійних конфесій. У маленькому провінційному місті мирно уживалися синагоги і костели, православні церкви і кірхи, собори та численні каплички на честь святих мучеників. На жаль, до наших днів мало які з них збереглися.

Каплиця на Волі стала костелом

Ще в 1764 році у передмісті Воля на вулиці Дорошенка (за давніх часів Томарівській, а потім Легіонів) була каплиця Опіки

«Історія мого сучасника»: «Невдовзі після екзаменів, ясным недільним ранком, я знічев'я пішов на польське кладовище на Волі. Це було в передмісті, де місто непомітно поступалося селу. Маленький затишний костел стояв у сусідстві із солом'яними хатами, посеред могил і хрестів. Було щось особливо привітне в цьому біленькому храмі з його невеликими лункими дзвонами і звуками органа, що виривалися із-за кольорових шибок і лилися над могилами. Коли орган стихав, було чути тихе шелестіння берізок і шепіт прихожан, які не вмщувалися в капличці і молилися, стоячи на колінах при вході».

Свої релігійні потреби як рівняни так і поляки могли задовольняти в збудованому ще за часів Беати Острозької в XVI столітті дерев'яному римо-католицькому костелі. Знаходився він приблизно на тому місці, де згодом звели костел Святого Антонія, а нині – органний зал. Після руйнування костелу Беати Острозької на початку XIX століття збудували в місті кам'яний католицький приходський храм. Але й він довго не простояв, бо при будівництві не зважили на заболоченість місцевості. Тому через загрозу падіння будівлі у 1849

перетворили на військово- д, а згодом і зовсім знищили

році Луцько-Житомирська римо-католицька консисторія вирішила його закрити. А католицькі богослужіння почали відправляти у цвинтарній каплиці Святого Юзефа на Волі. Власне, називали її тоді не каплицею, а костелом.

Відомий польський краєзнавець-дослідник Волині ЯНСЛАВ-

СЬКИЙ в «Ілюстрованому путівнику по м. Рівному» в 1937 році згадував про каплицю: «У минулому столітті, коли Рівне було довгий час позбавлене парафіяльного костелу, вона була єдиною місцевою католицькою святинєю, котра не могла помістити всіх парафіян». У 30-і роки минулого століття навіть одна з бічних вуличок поблизу костелу носила ім'я Святого Юзефа.

Склад важливіший за храм

У склепах поруч із каплицею здавна ховали заможних містян. Можливо, не було на цвинтарі могил надто відомих і шанованих рівнян, але цікаві поховання зустрічалися. Зокрема, учня молодших класів Рівненської гімназії Яся Янкевича. Хлопчика за неухажливість запроторили до карцера. Хоча він, посилаючись на хворобу, слізно благав відпустити його додому, ніхто на це не зважив. Увечері сторож, відімкнувши карцер, побачив учня без ознак життя. Поховали нещасного на Вольському католицькому цвинтарі. Його товариші-гімназисти, аби помститися наглядачеві Дитяткевичу, який не випускав хворого з карцера, вишкрябали на надмогильній плиті напис: «Жертва жорстокості». Щоразу (як Дитяткевич затирав зло-

щасний напис) гімназисти знову його відновлювали.

Поруч із кладовищем (фактично на його межі) у 30-ті роки минулого століття місцеве «Римо-католицьке товариство добробочинності» звало будинок для престарілих. Його, як і костел, назвали «Опіки Святого Юзефа». Парафіяни опікувалися злиденними людьми похилого віку, які поселялися в цьому закладі. Будинок на сучасній вулиці Дорошенка під номером 43 зберігся досі в майже незмінному вигляді. Як розповідають старожили міста, навіть за років німецької окупації в костелі Святого Юзефа проводилися богослужіння. Довгий час слугувало місцем останнього спочинку рівнян і кладовище. Попри те, що на початку ХХ століття в місті відкрили нове католицьке кладовище на вулиці Дубенській, захоронення на старому католицькому цвинтарі на Волі тривали до 40-х років ХХ століття. Як свідчать записи книг похоронного бюро, що зберігаються в міському архіві, останнє поховання датоване 1944-м роком.

По війні каплицю-костел коштом місцевої парафіяльної громади трохи підремонтували, перекрили гонтом дах. Парафіяни хотіли продовжити ремонтні роботи і далі, бо дуже шанували свій

храм. Але радянська влада вирішила, що в місті забагато культових споруд, що суперечить комуністичній антирелігійній пропаганді. Тому в березні 1949 року Ровенський міськвиконком ухвалив рішення про передачу костелу Святого Юзефа в розпорядження військової частини МВС-5354. При цьому в Раді костелу не те що не

питали дозволу, а й навіть не повідомили про таке рішення. Наступним рішенням від 20 травня 1949 року влада віддала територію кладовища і приміщення костелу цій же військовій частині під склади.

Міському похоронному бюро наказано було очистити територію кладовища, площа якого складала 5 577 квадратних метрів, від сміття. Старожили міста пригадують, як мешканці прилеглих вулиць потайки обурювалися такою наругою над їхніми почуттями. Але, звісно, відкрито ніхто виступити не наважився. Парафіяни похилого віку, в яких із храмом було пов'язане усе життя, плакали. Власне відтоді рік за роком і цвинтар, і костел почали невпинно руйнуватися. А на початку 70-х поховання зрівняли із землею, а каплицю-костел знесли. На їхньому місці збудували дитсадок та жилий будинок.

Так було зруйновано ще одну давню святиню Рівного, яка разом із Свято-Успенською церквою могла б стати одним із найстаріших рівненських храмів. А старовинна вулиця Дорошенка назавжди втратила свою родзинку.

Світлана КАЛЬКО

Фото з Національного цифрового архіву Польщі та особистого архіву автора.